

ПЕДАГОГІКА У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Робочий зошит

**Харків
2023**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

ПЕДАГОГІКА У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Робочий зошит

Харків
2023

Укладачі:

Пономарьова Г. Ф.

доктор педагогічних наук, професор, ректор Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Толмачова І. М.

кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Рецензенти:

Єльнікова Г.В.

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти Української інженерно-педагогічної академії

Беляєв С. Б.

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

П 24 Педагогіка у сфері вищої освіти : робочий зошит / уклад. Г. Ф. Пономарьова, І. М. Толмачова; Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. – Харків, 2023. – 92 с.

Робочий зошит укладено відповідно до навчального плану та робочої програми освітнього компонента «Педагогіка у сфері вищої освіти» підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня (галузь знань 01 Освіта/ Педагогіка, спеціальність 011 «Освітні, педагогічні науки»).

У робочому зошиті висвітлено теоретичні питання та практичні аспекти педагогіки у сфері вищої освіти, зазначено міжпредметні зв'язки даного освітнього компонента циклу загальної підготовки та представлено специфіку організації освітнього процесу в закладах вищої освіти педагогічного профіля. Теми подано з врахуванням результатів наукових розвідок класиків української педагогічної думки та актуальних тенденцій розвитку вищої освіти в Україні в умовах сучасних викликів.

Зміст посібника в логічній послідовності відображає структуру освітнього компонента. Навчальне видання спрямоване на підвищення якості опанування студентами теоретичними засадами педагогіки у сфері вищої освіти та практичними вміннями щодо організації освітнього процесу в закладах вищої освіти відповідно до сучасних вимог, що є основою викладацької діяльності, побудованої на інноваційних засадах.

Навчальне видання рекомендоване для студентів, аспірантів та викладачів закладів вищої освіти.

УДК378.091.33(076.5)

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради.
Протокол № 5 від «10» травня 2023 р.*

©КЗ «ХГПА», 2023
© Пономарьова Г. Ф., Толмачова І. М., 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
Змістовий модуль 1. Загальні засади педагогіки у сфері вищої освіти. Основи дидактики вищої школи.....	6
1.1. Загальна характеристика педагогіки у сфері вищої освіти.....	6
1.2. Теоретичні основи процесу навчання у ЗВО.....	12
1.3. Зміст освіти у ЗВО та способи його реалізації.....	18
1.4. Форми організації навчання в ЗВО.....	24
1.5. Методи та засоби навчання в ЗВО.....	31
1.6. Сучасні технології навчання у ЗВО.....	36
1.7. Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю студентів.....	41
Змістовий модуль 2. Виховна робота зі студентською молоддю.	46
Управління закладом вищої освіти	46
2.1. Загальна характеристика процесу виховання в ЗВО.....	46
2.2. Основні напрями виховання студентської молоді.....	52
2.3. Методи виховання в ЗВО.....	57
2.4. Форми виховання в ЗВО.....	62
2.5. Виховна робота наставника академічної групи.....	66
2.6. Наукові засади управління ЗВО.....	71
2.7. Методична робота в ЗВО.....	76
ПІСЛЯМОВА.....	81
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА.....	82

☞ ПЕРЕДМОВА

Сьогодення характеризується істотними змінами освітнього ландшафту в Україні. Результатом професійно-педагогічної підготовки в закладах вищої освіти педагогічного профілю виступає становлення майбутнього фахівця як суб'єкта інноваційної діяльності, у якого буде сформовано комплекс особистісних і професійних характеристик, спрямованих на успішне провадження реформи вищої освіти. Педагогіка у сфері вищої освіти є світоглядною основою організації освітнього процесу в закладах вищої освіти відповідно до нових викликів.

Мета викладання освітнього компонента «Педагогіка у сфері вищої освіти» – підготовка майбутніх фахівців до професійної педагогічної і науково-педагогічної діяльності у вищій школі, формування у них професійної компетентності та й готовності до ефективних дій в умовах академічної свободи.

Робочий зошит укладено відповідно до навчального плану та робочої програми освітнього компонента «Педагогіка у сфері вищої освіти» підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня (галузь знань 01 Освіта/ Педагогіка, спеціальність 011 «Освітні, педагогічні науки»).

Зміст посібника в логічній послідовності відображає структуру освітнього компонента. Навчальне видання спрямоване на підвищення якості опанування студентами теоретичними засадами педагогіки у сфері вищої освіти та практичними вміннями щодо організації освітнього процесу в закладах вищої освіти відповідно до сучасних вимог, що є основою викладацької діяльності, побудованої на інноваційних засадах.

У робочому зошиті висвітлено теоретичні питання та практичні аспекти педагогіки у сфері вищої освіти, зазначено міжпредметні зв'язки даного освітнього компонента циклу загальної підготовки та представлено специфіку організації освітнього процесу в закладах вищої освіти педагогічного профілю. Теми подано з врахуванням результатів наукових розвідок класиків української педагогічної думки та актуальних тенденцій розвитку вищої освіти в Україні в умовах сучасних викликів.

Усі теми курсу об'єднано у 2 змістові модулі. У навчальному виданні для кожної теми запропоновано план, ключові поняття та систему завдань відповідно до логіки організації освітнього процесу в закладах вищої освіти. При підготовці завдань реалізовано закономірності та принципи навчання у вищій школі, що спрямовані на набуття магістрантами суб'єктного та рефлексивного досвіду.

Робочий зошит є збірником допоміжних матеріалів, який доцільно використовувати в процесі навчальних занять із «Педагогіки у сфері вищої освіти» і в ході самостійної роботи майбутніх фахівців. Максимальної результативності при роботі з навчальним виданням можливо досягти за реалізації таких дидактичних умов: організація навчання як процесу пізнання; використання методів стимулювання навчально-пізнавальної діяльності;

сприяння самовизначенню студентів; усвідомлення ними найближчих та кінцевих цілей навчання; професійна спрямованість навчально-пізнавальної діяльності; доступність змісту навчального матеріалу; організація суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладача та майбутніх фахівців; проблематизація змісту навчальних занять; залучення студентів до створення та використання освітніх продуктів. Передбачено, що в змісті роботи зі студентами будуть відображені основні положення освітньої реформи та цілеспрямовано використані форми та методи навчально-пізнавальної діяльності, що забезпечують її інноваційний характер та рефлексивну складову.

Методика проведення навчальних занять із використанням робочого зошита варіативна. Зокрема, аналіз та порівняння ключових понять доречно здійснювати під час лекційних та семінарських занять. Завдання доцільно пропонувати майбутнім фахівцям під час лекційних занять, на практичних й семінарських заняттях та у позааудиторній роботі. Творчі завдання можна використовувати для забезпечення рефлепрактики навчально-пізнавальної діяльності майбутніх фахівців. Студенти зможуть вибирати певні завдання для самостійної роботи, що сприятиме індивідуалізації та диференціації навчання.

Список рекомендованих джерел, поданий наприкінці посібника, допоможе здобувачам вищої освіти обрати потрібні джерела для ґрунтовного оволодіння методологією питань, що розглядаються, та успішного виконання завдань для самостійної роботи й підготовки до семінарських та практичних занять і контрольних заходів.

Видання адресоване студентам та викладачам закладів вищої освіти педагогічного профілю.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Загальні засади педагогіки у сфері вищої освіти. Основи дидактики вищої школи

☞ Тема 1.1. Загальна характеристика педагогіки у сфері вищої освіти

План

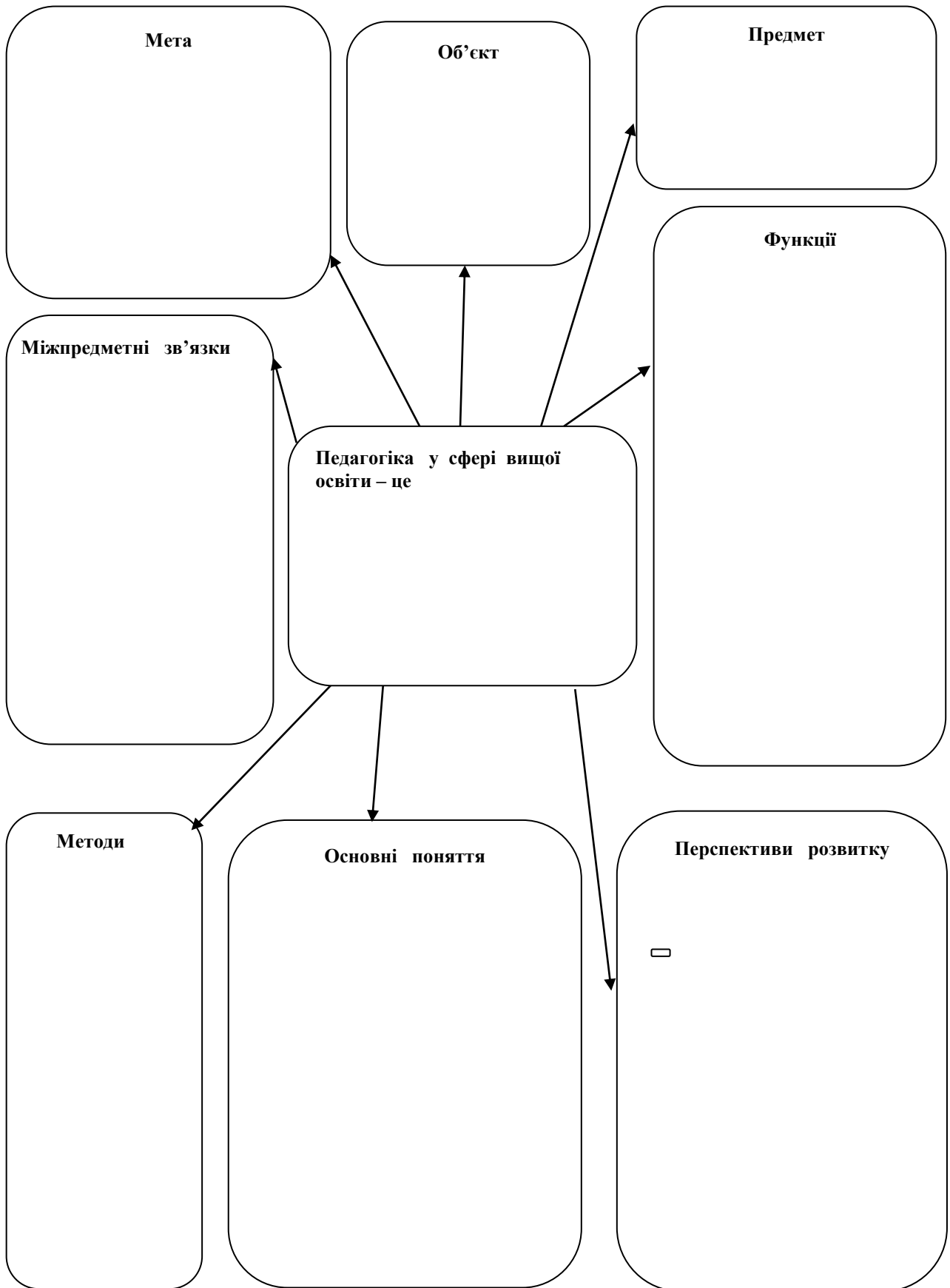
1. Предмет і завдання освітнього компонента «Педагогіка у сфері вищої освіти».
2. Характеристика педагогіки у сфері вищої освіти.
3. Методологічне підґрунтя педагогіки у сфері вищої освіти.
4. Система вищої освіти в Україні.
5. Болонський процес і освіта в Україні.
6. Науково-педагогічне дослідження. Академічна доброчесність.

Ключові поняття

Назва поняття	Характеристика поняття
Педагогіка вищої школи	наука про закономірності навчання і виховання студентів, а також їх наукову і професійну підготовку як спеціалістів відповідно до вимог держави.
Вища освіта	сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у закладі вищої освіти (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти.
Система освіти	сукупність складників освіти, рівнів і ступенів освіти, кваліфікацій, освітніх програм, стандартів освіти, ліцензійних умов, закладів освіти та інших суб'єктів освітньої діяльності, учасників освітнього процесу, органів управління у сфері освіти, а також нормативно-правових актів, що регулюють відносини між ними.
Заклад вищої освіти	окремий вид установи, яка є юридичною особою приватного або публічного права, діє згідно з виданою ліцензією на провадження освітньої діяльності на певних рівнях вищої освіти, проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей.
Студент	особа, зарахована до закладу вищої освіти з метою здобуття вищої освіти ступеня молодшого бакалавра, бакалавра чи магістра.
Європейський простір вищої освіти	простір вищої освіти країн-учасниць Болонського процесу, що проводять узгоджену й прозору освітню політику.
Головне завдання вищого педагогічного закладу освіти	формування, насамперед, педагога-вихователя, суб'єкта професійної діяльності, здатного творчо вирішувати проблеми педагогічного процесу, який розуміє, уміє і бажає сприяти вихованню свідомої, патріотично налаштованої, духовно розвиненої особистості дитини.

5. Скласти опорну схему.

Характеристика педагогіки у сфері вищої освіти

7. Сформулювати принципи Болонського процесу.

8. Зазначити етапи науково-педагогічного дослідження.

9. Установити відповідність між термінами та їх характеристиками.

1	Академічна доброчесність	а	оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства
2	Самоплагіат	б	це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень
3	Академічний плагіат	в	оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів

	1	2	3
а			
б			
в			

10. Охарактеризувати перспективи Болонського процесу для української студентської молоді.

☞ Тема 1.2. Теоретичні основи процесу навчання у ЗВО

План

1. Поняття про дидактику вищої школи.
2. Закономірності навчання в ЗВО.
3. Принципи навчання в ЗВО.
4. Реалізація компетентнісного підходу в освітньому процесі ЗВО.

Ключові поняття

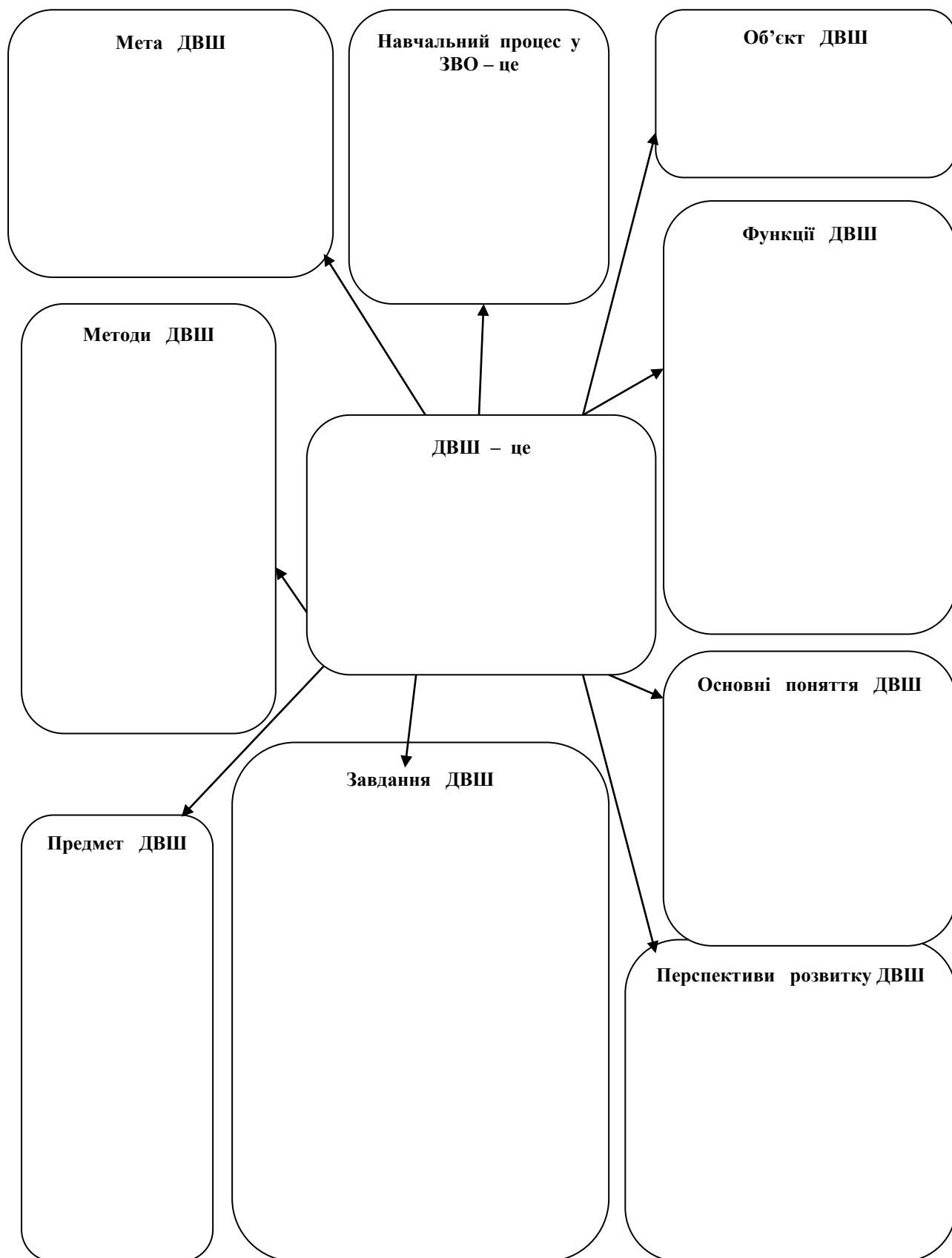
Назва поняття	Характеристика поняття
Освітній процес	інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у закладі вищої освіти (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості
Дидактика вищої школи	розділ педагогіки вищої школи, який вивчає закономірності і принципи навчання, досліджує проблеми змісту, методів, форм і технологій професійної підготовки майбутнього фахівця в умовах ЗВО.
Закономірності навчання	стійкі педагогічні явища, які базуються на повторюваності фактів, навчальних дій і є теоретичною основою принципів навчання.
Принципи навчання	визначена система вихідних, основних дидактичних вимог, установок до процесу навчання, виконання яких забезпечує ефективність практичної діяльності.
Компетентнісний підхід	спрямованість педагогічного процесу на формування і розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетентностей особистості.
Компетентність	динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність.
Індивідуальна освітня траєкторія	персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання. Індивідуальна освітня траєкторія в закладі освіти може бути реалізована через індивідуальний навчальний план.

1. Заповнити «Драбинку успіху» за темою «Теоретичні основи навчання у ЗВО».

4. Скласти опорну схему.

Загальна характеристика дидактики вищої школи (ДВШ)

5. Записати умови ефективної організації освітнього процесу у ЗВО.

6. Визначити 5-7 ознак організації психологічно безпечного середовища у ЗВО.

7. Охарактеризувати функції закономірностей навчання у ЗВО.

8. Охарактеризувати вплив реалізації принципу систематичності і послідовності у процесі професійної діяльності викладача і самостійної роботи студента на якість знань майбутніх педагогів.

☞ Тема 1.3. Зміст освіти у ЗВО та способи його реалізації

План

1. Зміст освіти у ЗВО.
2. Процес навчання в ЗВО.
3. Самостійна робота студентів.
4. Науково-дослідна робота студентів.
5. Педагогічна практика студентів.
6. Формування професійної рефлексії у студентів.

Ключові поняття

Назва поняття	Характеристика поняття
Зміст освіти	науково обґрунтована система дидактичного та методично сформованого навчального матеріалу для різних освітніх і освітньо-кваліфікаційних рівнів.
Стандарт вищої освіти	сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності закладів вищої освіти і наукових установ за кожним рівнем вищої освіти в межах кожної спеціальності.
Освітньо-професійна програма	державний нормативний документ, у якому узагальнено зміст навчання, встановлено вимоги до змісту, обсягу та рівня освітньої й професійної підготовки фахівця за певною спеціальністю певного освітньо-кваліфікаційного рівня.
Навчальний план	нормативний документ, що його складає вищий навчальний заклад на підставі освітньо-професійної програми та структурно-логічної схеми підготовки, у ньому подано перелік та обсяг нормативних і вибіркового навчальних дисциплін, послідовність їх вивчення, конкретні форми проведення навчальних занять (лекцій, лабораторних, практичних, семінарських, індивідуальних занять, консультацій, навчальних і виробничих практик) та їх обсяг, графік навчального процесу, форми і засоби проведення поточного й підсумкового контролю. У навчальному плані вказано й час, відведений на самостійну роботу.
Галузь знань	основна предметна область освіти і науки, що включає групу споріднених спеціальностей, за якими здійснюється професійна підготовка.
Навчальна програма	державний документ, в якому визначено зміст освіти з окремої навчальної дисципліни з виділенням розділів, тем, кількості годин на їх опрацювання.
Підручник	це навчальна книга, в якій розкривається зміст навчального матеріалу з конкретної дисципліни відповідно до вимог чинної програми.
Рефлексія професійної діяльності	здатність до дворівневого усвідомлення професійної діяльності: сукупності компонентів, з одного боку, та засобів регуляції цієї діяльності (системи дій та операцій, що ведуть до успішного результату), з іншого.

1. Скласти план навчально-пізнавальної діяльності в ході вивчення теми «Зміст освіти у ЗВО та способи його реалізації».

2. Скласти схему.

Зміст освіти у ЗВО

3. Зазначити основні вимоги до змісту освіти у ЗВО.

4. Охарактеризувати сучасні напрями оновлення змісту вищої педагогічної освіти.

5. Довести, що наукові професійні знання мають синтезований, комплексний характер.

6. Написати структурні елементи освітньо-професійної програми.

7. Установити відповідність між термінами та їх характеристиками.

1	Індивідуальна освітня траєкторія	а	документ, що визначає послідовність, форму і темп засвоєння здобувачем освіти освітніх компонентів освітньої програми з метою реалізації його індивідуальної освітньої траєкторії та розробляється закладом освіти у взаємодії із здобувачем освіти за наявності необхідних для цього ресурсів.
2	Індивідуальна програма розвитку	б	персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання.
3	Індивідуальний навчальний план	в	документ, що забезпечує індивідуалізацію навчання особи з особливими освітніми потребами, закріплює перелік необхідних психолого-педагогічних, корекційних потреб/послуг для розвитку дитини та розробляється групою фахівців з обов'язковим залученням батьків дитини з метою визначення конкретних навчальних стратегій і підходів до навчання

	1	2	3
а			
б			
в			

8. У Концепції «Нова школа. Простір освітніх можливостей» одним із базових компонентів визначено новий зміст освіти, заснований на формуванні в учнів компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в суспільстві.

Сформулювати аргументи, що підтверджують важливість такого підходу і в роботі з майбутніми фахівцями.

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____

9. Зазначити компоненти робочої навчальної програми.

10. Охарактеризувати зв'язки навчального плану із певної спеціальності у ЗВО та робочої навчальної програми.

11. Заповнити таблицю.

Компоненти процесу навчання в ЗВО

№ з/п	Назва компонента	Характеристика компонента
1	Цільовий	
2	Стимулюючо-мотиваційний	
3	Змістовий	
4	Операційно-діяльнісний	
5	Контрольно-регулюючий	
6	Оціночно-результативний	

12. Схарактеризувати зв'язки освітньо-професійної програми та навчального плану.

13. Сформулювати сучасні вимоги до підручника у ЗВО.

14. Зазначити дидактичні цілі самостійної роботи у ЗВО.

15. Сформулювати поради студентам щодо успішного здійснення самостійної роботи.

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____
- 5) _____

16. Охарактеризувати роль викладачів в оволодінні студентами вміннями науково-дослідної роботи.

☞ Тема 1.4. Форми організації навчання в ЗВО

План

1. Загальна характеристика форм організації навчання у ЗВО.
2. Лекції у ЗВО.
3. Організація та проведення семінарських занять.
4. Організація та проведення практичних занять.
5. Організація та проведення лабораторних занять.
6. Організація та проведення індивідуальних занять, консультацій, колоквиумів.

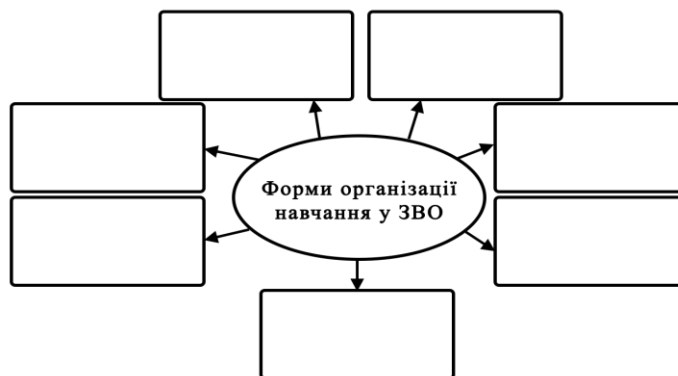
Ключові поняття

Назва поняття	Характеристика поняття
Форми навчання	обмежена в часі та просторі взаємозумовлена діяльність педагога й учня, викладача й студента.
Лекція	систематичне, наукове і послідовне викладення навчального матеріалу, будь-якого питання, теми, розділу, предмету, методів науки.
Семінар	вид навчальних занять практичного характеру, спрямованих на поглиблення, розширення, деталізацію і закріплення теоретичного матеріалу.
Практичне заняття	форма навчального заняття, під час якої науково-педагогічний працівник організовує для студентів аналіз окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує навички і вміння їх практичного застосування, через індивідуальне виконання відповідно сформульованих завдань. .
Лабораторне заняття	форма навчального заняття, на якому студенти під керівництвом науково-педагогічного працівника особисто проводять натурні або імітаційні експерименти чи досліди з метою практичної перевірки й підтвердження окремих теоретичних положень навчальної дисципліни, набувають практичних навичок роботи з лабораторним обладнанням, устаткуванням, вимірювальною апаратурою, обчислювальною технікою, оволодівають методикою експериментальних досліджень у конкретній предметній галузі.
Індивідуальне заняття	проводиться з окремими студентами, які виявили особливі здібності в навчанні та схильність до науково-дослідної роботи і творчої діяльності з метою підвищення рівня їх підготовки та розкриття індивідуального творчого обдарування, а також зі студентами, які мають певні проблеми (відставання у навчанні).

1. Заповнити «Драбинку успіху» за темою «Форми організації навчання у ЗВО».

2. Скласти схему «Форми організації навчання у ЗВО».

3. Записати ознаки інноваційної лекції як засобу формування професійної компетентості студентів.

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____
- 5) _____

4. Установити відповідність між термінами та їх характеристиками.

1	Лекція-консультація	а	передбачає візуальну форму подання лекційного матеріалу за допомогою технічних засобів, опорних конспектів на паперових носіях або за допомогою аудіо- відеотехніки
2	Лекція-візуалізація	б	полягає в діалозі викладачів, які читають лекцію за однією і тією ж темою, але є, наприклад, представниками різних наукових шкіл, кафедр або теоретиком і практиком
3	Бінарна лекція	в	проводиться з практичних тем або з тем з практичною спрямованістю. Лектор викладає основні моменти, а потім студенти ставлять запитання. На це можна виділити 50% часу

	1	2	3
а			
б			
в			

5. Охарактеризувати зв'язки між видом лекції у ЗВО та методами організації навчально-пізнавальної діяльності студента в ході її проведення.

6. Розкрити особливості забезпечення викладачем виховної функції навчання в ході лекції зі студентами першого курсу.

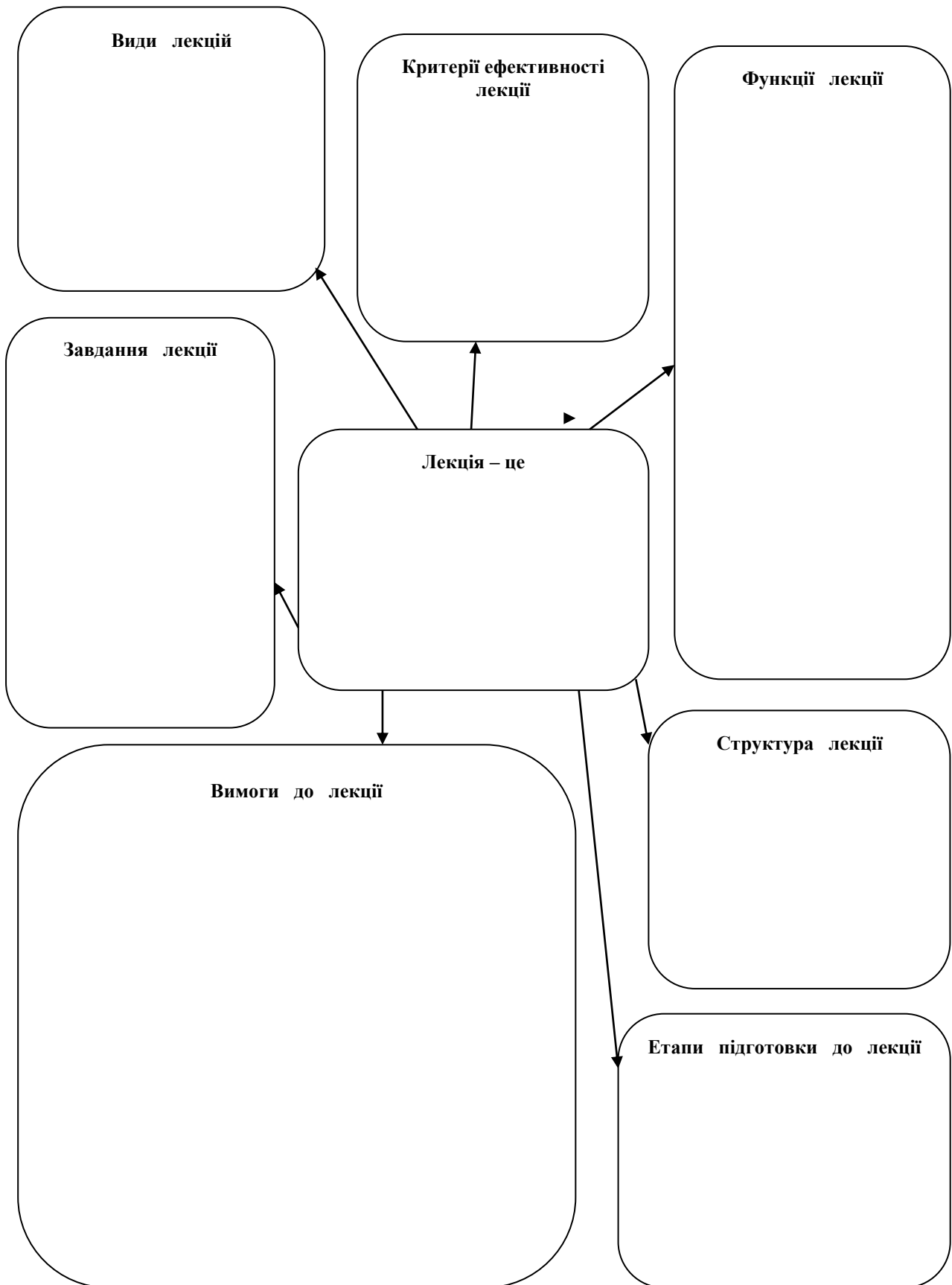
7. Заповнити таблицю.

Труднощі студента-першокурсника в ході адаптації

№ з/п	Назва труднощів	Причина труднощів	Шляхи попередження труднощів
1.			
2.			
3.			

8. Скласти опорну схему.

Лекція як основна форма навчання в ЗВО

9. Охарактеризувати зв'язки між лекцією, семінаром та консультацією як формами навчання у ЗВО.

10. Проаналізувати 2 конспекти лекцій студентів-першокурсників із певного освітнього компоненту з точки зору вимог до ведення конспекту. Сформулювати «Правила ведення конспекту лекцій».

11. Зазначити критерії ефективності семінарського заняття.

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____

12. Зазначити критерії ефективності практичного заняття.

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____

13. Сформулювати поради студентам щодо ефективної роботи в ході практичного заняття.

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____

14. Заповнити таблицю.

Забезпечення суб'єктності студента в перебігу семінарського заняття

№ з/п	Педагогічні умови забезпечення суб'єктності студента	Методи роботи викладача	Прояви суб'єктності студента
1			
2			
3			
4			
5			

15. Записати критерії ефективності індивідуального заняття.

16. На думку вітчизняних науковців, кількість матеріалу, який студент отримує в готовому вигляді має бути мінімальною, а форми навчальної роботи – спрямовані на самостійне отримання студентами нових знань, формулювання власних висновків, виконання завдань та вирішення проблем і ситуацій.

Сформулювати переваги даного підходу до навчання.

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____
- 5) _____

☞ Тема 1.5. Методи та засоби навчання в ЗВО

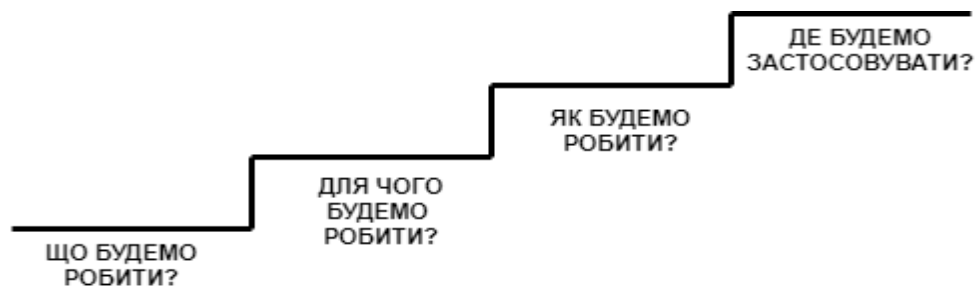
План

1. Поняття про методи навчання у ЗВО, прийоми і засоби, їх взаємодію.
2. Класифікація методів навчання.
3. Характеристика методів навчання.
4. Умови вибору методів навчання.
5. Характеристика методів, спрямованих на забезпечення суб'єктності студентів у ході навчання в ЗВО.

Ключові поняття

Назва поняття	Характеристика поняття
Методи навчання	впорядковані способи взаємопов'язаної, цілеспрямованої діяльності педагога й студентів, спрямовані на ефективне розв'язання навчально-виховних завдань.
Класифікація методів навчання	групування методів навчання за певними ознаками і встановлення між ними зв'язків.
Посидання методів навчання	вибір та застосування комплексу методів навчання з урахуванням їх доповнювальних, компенсаторних можливостей для ефективного досягнення конкретної навчальної мети.
Приєм навчання	деталь методу, його складова, конкретний крок у реалізації методу.
Засоби навчання	матеріальні та нематеріальні (духовні) цінності, які сприяють підвищенню ефективності процесу навчання.

1. Заповнити «Драбинку успіху» за темою «Методи та засоби навчання у ЗВО».

2. Охарактеризувати методи навчання (на вибір).

1) _____

2) _____

3) _____

4) _____

3. Проаналізувати різні підходи до класифікації методів навчання.

4. Заповнити таблицю.

Методи навчання у ЗВО

№ з/п	Дидактична мета використання методів навчання	Приклади методів навчання
1	Встановлення студентами зв'язків із попереднім навчальним матеріалом	
2	Формування в майбутніх учителів навичок самоосвіти	
3	Формування в студентів уміння аналізувати інформацію та формулювати вмотивовані судження	
4	Формування в майбутніх учителів уміння організувати змістовну взаємодію учнів у навчальному процесі	

5. Написати умови вибору методів навчання у ЗВО.

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____
- 5) _____

6. Зробити порівняльний аналіз методів навчання «Дерево припущень» та «Незакінчені речення».

7. Охарактеризувати зв'язки між поняттями «метод навчання», «прийом навчання», «засіб навчання».

8. Скласти бібліографію до теми «Методи навчання у ЗВО в умовах модернізації системи освіти в Україні».

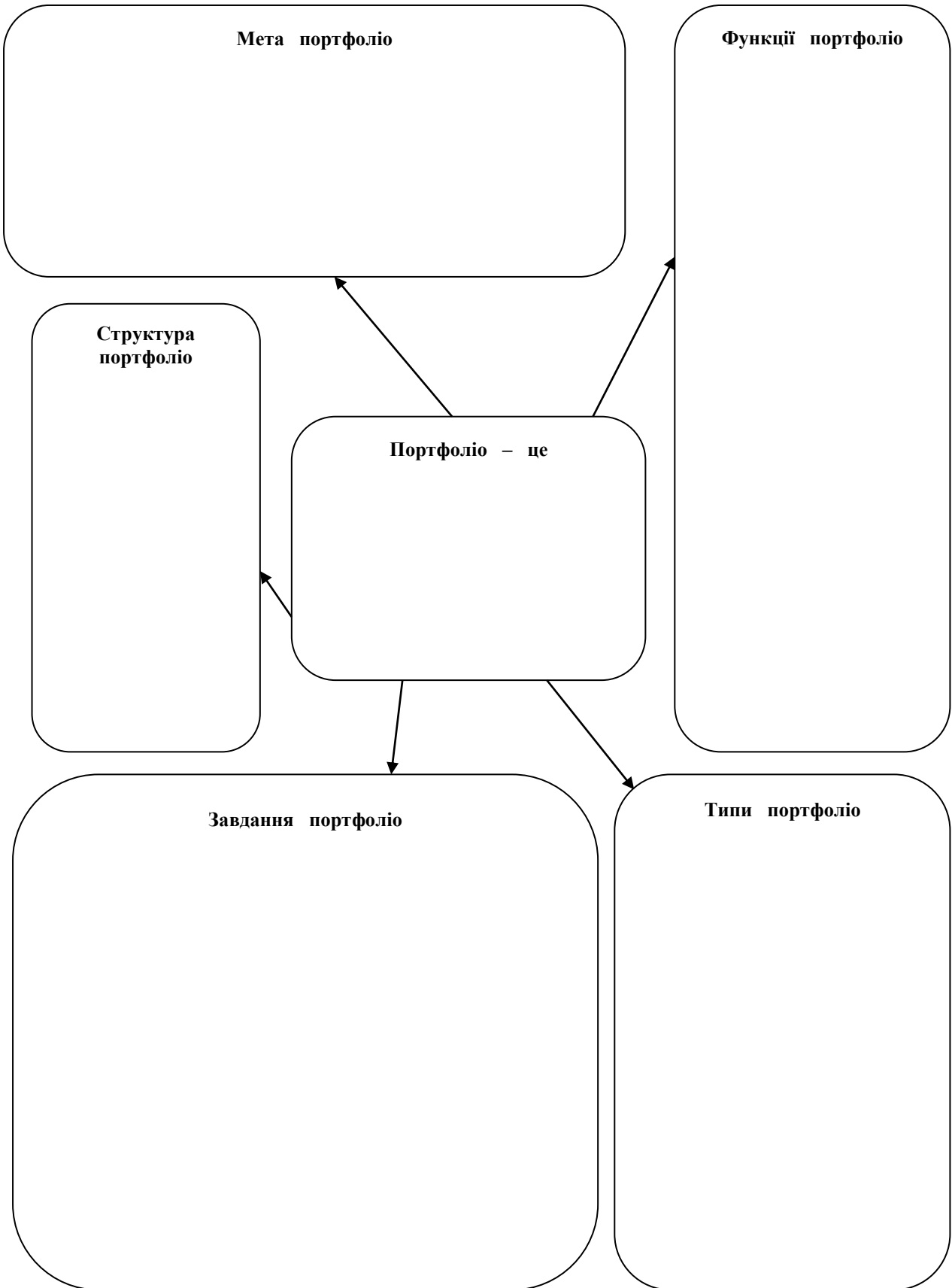
- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____
- 5) _____

9. Визначити функції засобів навчання у ЗВО.

10. Сформулювати критерії ефективності використання викладачем мультимедійних засобів навчання в ході вебінару.

11. Скласти опорну схему.

Характеристика методу портфоліо

Тема 1.6. Сучасні технології навчання у ЗВО

План

1. Характеристика педагогічних технологій.
2. Дистанційне навчання.
3. Технологія критичного мислення.
4. Технологія дизайн-мислення.

Ключові поняття

Назва поняття	Характеристика поняття
Технологія навчання	упорядкована сукупність і послідовність методів і процесів, які забезпечують реалізацію проекту дидактичного процесу і досягнення діагностованого результату.
Дистанційне навчання	індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.
Вебсередовище дистанційного навчання	системно організована сукупність вебресурсів навчальних дисциплін (освітніх програм), програмного забезпечення управління вебресурсами, засобів взаємодії суб'єктів очно-дистанційного навчання та управління очно-дистанційним навчанням.
Цифрова грамотність	здатність створювати і застосовувати контент за допомогою цифрових технологій, включаючи навички комп'ютерного програмування, пошуку, обміну інформацією, комунікацію.
Критичне мислення	здатність особистості до самостійного оцінювання дійсності, інформації, знань, думок і тверджень інших людей, уміння знаходити ефективні рішення з урахуванням існуючих стереотипів і розроблених критеріїв.
Дизайн-мислення	це підхід до навчання, який включає практичні навчальні проекти, зосереджуючись на дослідженні та вирішенні проблем, дослідження можливих рішень, ескізів та складання прототипів, співпраці та зворотного зв'язку, «продукти» або ідеї, а також роздуми та перероблення, якщо це необхідно
Освітній діалог	це гуманітарна форма навчання, котра виступає зовнішньою спонукою внутрішнього ініціювання особистісно-професійного становлення майбутнього фахівця, розвитку ціннісно-сислової сфери студента.

1. Скласти план навчально-пізнавальної діяльності в ході вивчення теми «Сучасні технології навчання у ЗВО».

☞ Тема 1.7. Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю студентів

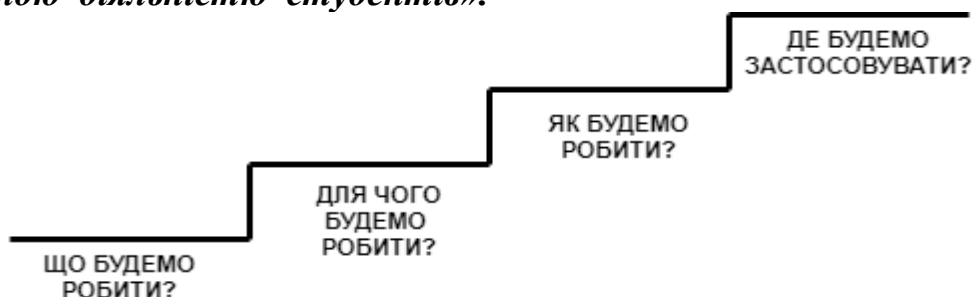
План

1. Значення і роль аналізу й оцінювання навчальних досягнень студентів.
2. Функції оцінювання навчальних досягнень студентів.
3. Принципи, види і методи аналізу й оцінювання навчальних досягнень студентів.
4. Методика проведення контрольних дій у вищій школі.
5. Кредитно-модульна система організації навчального процесу.

Ключові поняття

Назва поняття	Характеристика поняття
Контроль у вищій школі	спосіб виявлення й оцінювання результатів спільної діяльності студента і викладача.
Методи контролю	способи діагностичної діяльності, які дозволяють здійснювати зворотний зв'язок у процесі навчання з метою отримання даних про успішність навчання, ефективність навчального процесу.
Критеріальне оцінювання	спосіб оцінювання певного параметра (знань, умінь, компетентностей) на основі критеріїв, тобто об'єктивних показників його вираження, які можна виявити шляхом спостережень або застосування вимірювальних процедур.
Оцінка успішності студентів	це система показників, які відображають їх об'єктивні знання та вміння, тобто оцінку можна розглядати як визначення ступеня засвоєння знань, умінь та навичок відповідно до вимог, що пред'являються програмами.
Результати навчання	знання, вміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, набуті у процесі навчання, виховання та розвитку, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів.
Модуль	функціональний вузол освітнього процесу, довершений блок дидактично адаптованої інформації.
Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система, ЄКТС	Система трансферу і накопичення кредитів, що використовується в Європейському просторі вищої освіти з метою надання, визнання, підтвердження кваліфікацій та освітніх компонентів і сприяє академічній мобільності здобувачів вищої освіти. В ЄКТС навантаженню одного навчального року за денною формою відповідають 60 кредитів.

1. Заповнити «Драбинку успіху» за темою «Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю студентів».

2. Установити відповідність між термінами та їх характеристиками.

1	Перевірка	а	вимірювання рівня знань, умінь і навичок та порівняння їх з певними стандартами, окресленими вимогами навчальних програм
2	Оцінювання	б	фіксація результатів у вигляді оцінок, балів, рейтингу в журналі, заліковій книжці, залікових чи екзаменаційних відомостях
3	Облік	в	виявлення рівня отриманих студентами знань, умінь та навичок

	1	2	3
а			
б			
в			

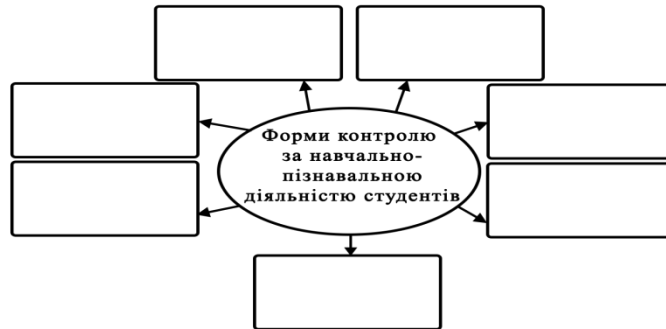
3. Написати визначення понять «діагностичний контроль», «поточний контроль», «періодичний контроль», «тематичний контроль», «підсумковий контроль», «самоконтроль».

4. Визначити та підкреслити організаційні форми контрольних заходів у ЗВО.

Іспит, проблемна лекція, залік, диспут, модульний контроль, педагогічна практика, контрольна робота, портфоліо, контрольна перевірка оволодіння професійними знаннями, навичками і вміннями з різних предметів, колоквиум, вирішення кваліфікаційних завдань, практичне заняття, захист курсових і дипломних робіт.

5. Сформулювати основні принципи організації контрольної-оцінювальної діяльності викладача ЗВО. Обґрунтувати важливість їх дотримання.

6. Скласти схему «Форми контролю за навчально-пізнавальною діяльністю студентів».

7. Проаналізувати переваги та недоліки тестування як методу контролю навчально-пізнавальної діяльності студентів.

8. Охарактеризувати функції оцінювання навчальних досягнень студентів.

9. Описати вимоги до оцінки знань студентів.

10. Скласти фрази, за допомогою яких викладач може підтримати інтелектуальні зусилля здобувача вищої освіти.

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____
- 5) _____

11. Сформулювати переваги створення студентом портфоліо як інструмента оцінки динаміки індивідуальних освітніх досягнень.

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____
- 5) _____

12. Написати визначення понять «семестровий залік», «семестровий диференційований залік», «семестровий іспит».

13. Сформулювати поради майбутнім викладачам щодо успішного проведення семестрового диференційованого заліку.

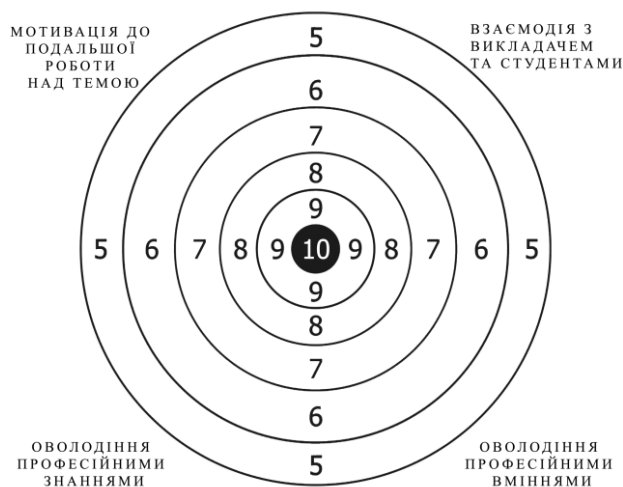
- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____
- 5) _____

14. Сформулювати поради студентам щодо успішного складання іспиту.

15. Скласти бібліографію за темою «Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю студентів» (4 джерела).

16.*Творче завдання. Сформулювати 5 питань, які доречно запропонувати майбутнім фахівцям для організації рефлексії наприкінці вивчення освітнього компоненту «Педагогіка».

17. Заповнити рефлексивну мішень (за результатами роботи над темою «Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю студентів»).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Виховна робота зі студентською молоддю. Управління закладом вищої освіти

☞ Тема 2.1. Загальна характеристика процесу виховання у ЗВО

План

1. Характеристика процесу виховання у ЗВО.
2. Закономірності виховання.
3. Принципи виховання.

Ключові поняття

Назва поняття	Характеристика поняття
Процес виховання	динамічна взаємодія (співробітництво, партнерство) вихователя та вихованців, спрямована на засвоєння вихованцем у різних видах діяльності цінностей культури, здійснення його самореалізації, самоствердження, особистісний розвиток.
Ідеал українського виховання	здорова, культурна, щаслива людина з багатогранними знаннями та високими духовно-моральними й інтелектуальними якостями, патріотичним почуттям, працьовитістю, національною і людською гідністю.
Всебічний розвиток особистості	процес оволодіння засобами матеріальної і духовної культури, створеної людством.
Концепція виховної роботи	сукупність провідних положень, що містять ідеї розвитку виховання студентів з урахуванням традицій і новацій, обумовлених теорією і практикою виховної роботи у вищих педагогічних закладах освіти.
Мета виховної роботи у педагогічних ЗВО	виховання, перш за все, людини Культури, формування української педагогічної інтелігенції, яка братиме активну участь у розбудові незалежної держави.
Закономірності виховання	стійкі, повторювані, об'єктивно існуючі зв'язки у вихованні, реалізація яких сприяє ефективному розвитку особистості.
Принципи виховання	система вимог, які визначають мету, зміст, методи і форми організації виховання.

1. Скласти план навчально-пізнавальної діяльності в ході вивчення теми «Загальна характеристика процесу виховання у ЗВО».

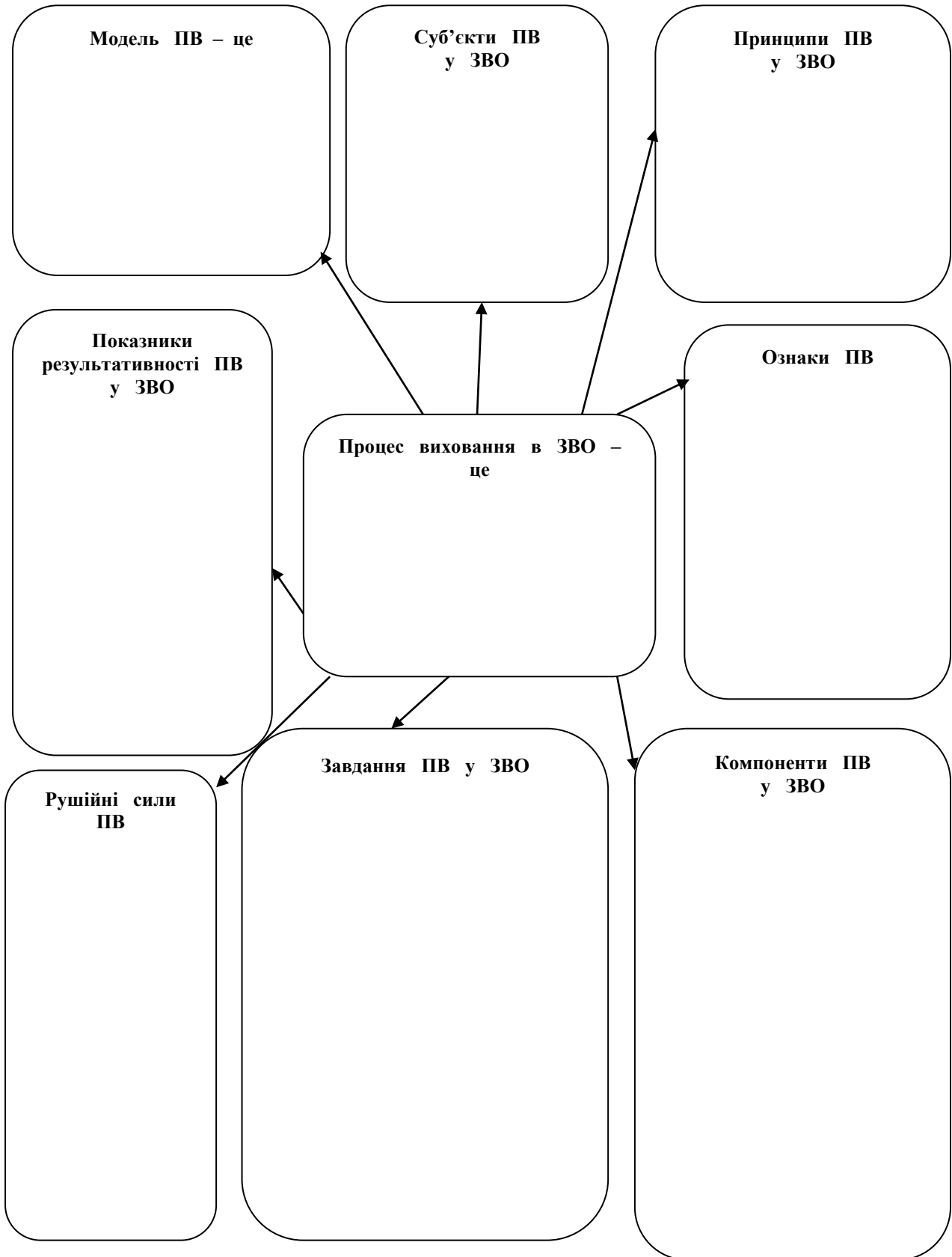
6. Заповнити таблицю.

Принципи виховання студентської молоді

№ з/п	Назва принципу	Характеристика принципу
1	Гуманізація виховання	
2	Стимулювання суб'єкта до самовиховання	
3	Демократизації	
4	Індивідуально-особистісна орієнтація виховного процесу	
5	Виховання в діяльності і спілкуванні	
6	Цілісний підхід до організації виховання	

7. Скласти опорну схему.

Характеристика процесу виховання (ПВ) у ЗВО

8. Записати критерії ефективності процесу виховання у педагогічному ЗВО.

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____
- 5) _____

9. Написати умови забезпечення ефективності виховання студентів.

10. Охарактеризувати зв'язки між поняттями «закономірності виховання» та «принципи виховання».

12. Визначити вплив реалізації принципу виховання в діяльності і спілкуванні на формування професійних якостей майбутніх фахівців.

5. Сформулювати педагогічні умови результативності виховання студентської молоді у позааудиторній роботі.

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____
- 5) _____

Тема 2.2. Основні напрями виховання студентської молоді та шляхи їх реалізації

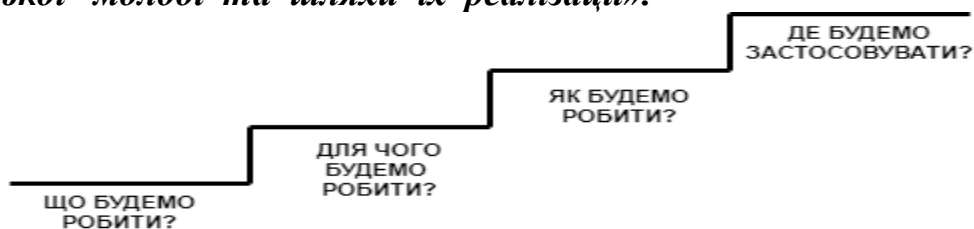
План

1. Основні напрями виховання студентської молоді.
2. Національно-патріотичне та громадянське виховання студентської молоді.
3. Реалізація основних напрямів виховання студентської молоді.
4. Сучасні підходи до організації виховної роботи у педагогічному ЗВО.

Ключові поняття

Назва поняття	Характеристика поняття
Зміст виховання	система морально-духовних, інтелектуальних, трудових, фізичних та естетичних якостей, переконань, умінь і навичок, які спрямовані на досягнення основної мети виховання – формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості.
Мета національно-патріотичного виховання	становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин, формування активної громадянської позиції, утвердження національної ідентичності громадян на основі духовно-моральних цінностей Українського народу, національної самобутності.
Основні напрями виховної роботи у вищому закладі освіти	формування наукового світогляду; громадянське та патріотичне виховання; правове виховання; моральне виховання; художньо-естетичне, трудове, фізичне виховання; екологічне виховання; професійно-педагогічне виховання.
Система виховної роботи у ВПЗО	органічна єдність взаємодієвих елементів, таких як концептуальна ідея, мета, завдання, змістові домінанти, форми, методи й засоби, а також ті взаємини, що налагоджуються між суб'єктами виховання як процесу сходження особистості до духовно-моральних цінностей, спрямованого на формування соціально значущих якостей, установок та ціннісних орієнтацій, а також на створення сприятливих умов для всебічного розвитку, самовдосконалення та творчої самореалізації особистості майбутнього педагога – громадянина, патріота, професіонала-інтелігента, високоморальної, духовної особистості
Демократизація виховання	розвиток різноманітних форм співробітництва, встановлення довіри між викладачем і студентом, взаємоповага, розуміння запитів та інтересів студентів.
Культура поведінки	Дотримання основних вимог і правил людського співжиття, вміння знаходити правильний тон у спілкуванні з оточуючими.

1. Заповнити «Драбинку успіху» за темою «Основні напрями виховання студентської молоді та шляхи їх реалізації».

5. Охарактеризувати громадянськість як рису особистості.

6. Охарактеризувати вплив фізичного виховання на різноманітні сторони гармонійного розвитку особистості у ЗВО.

7. Зазначити джерела формування екологічної культури студентів.

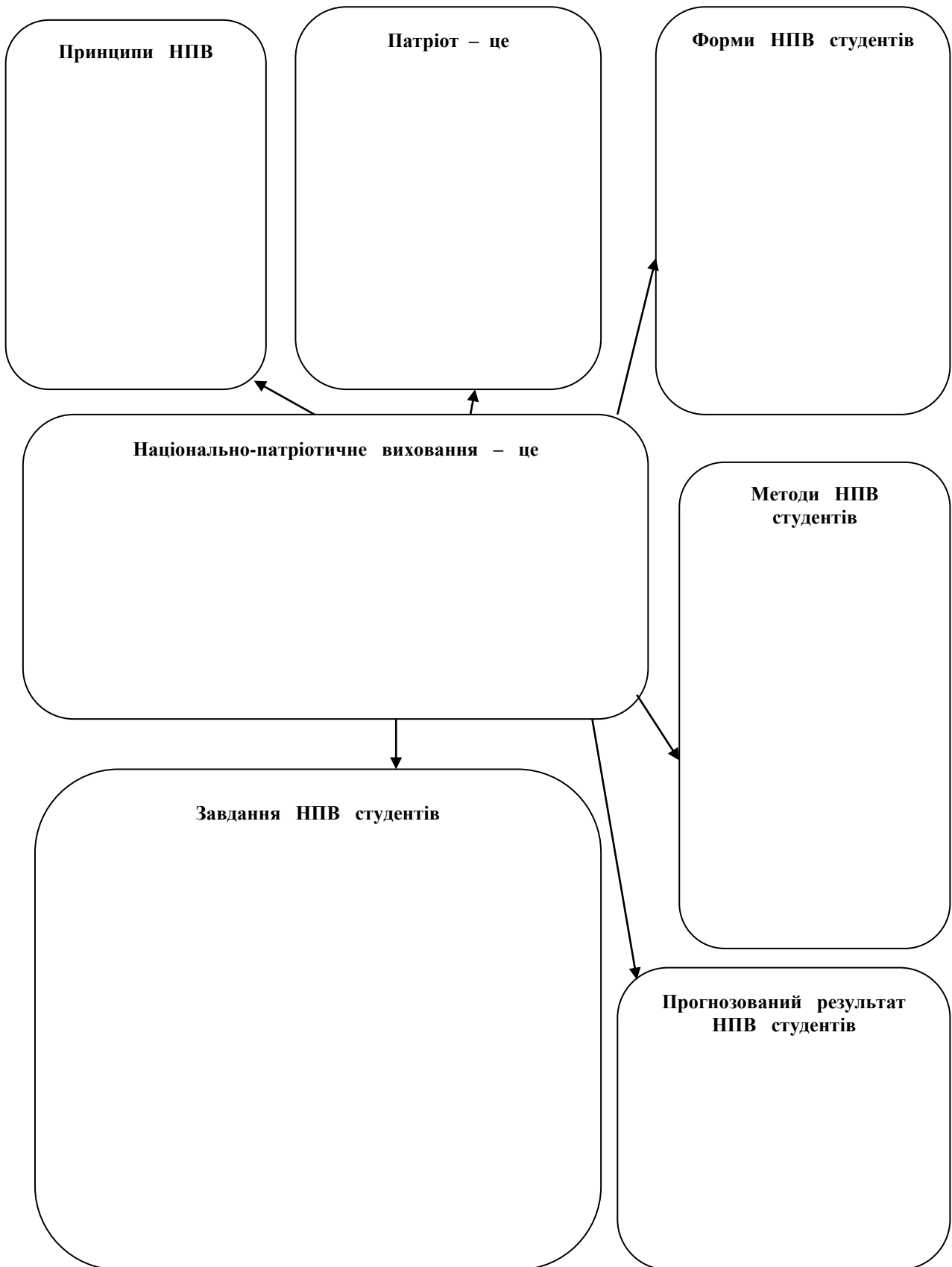
- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____
- 5) _____

8. Сформулювати теми наукових досліджень, спрямованих на забезпечення національно-патріотичного виховання в ЗВО (на основі аналізу «Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України»).

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____
- 5) _____

9. Скласти опорну схему.

Характеристика національно-патріотичого виховання (НПВ) студентів

11. Проаналізувати власний рівень готовності до цілеспрямованого провадження комплексу методів виховання в ході викладацької діяльності.

12.*Творче завдання. Видатний український філософ Г. С. Сковорода виділив три головні об'єкти виховного впливу: розум людини, серце людини, волю людини. Як ця ідея пов'язана з використанням системи методів виховання в ЗВО?

13. Заповнити рефлексивну мішень (за результатами роботи над темою «Методи виховання у ЗВО»).

Тема 2.4. Форми виховання в ЗВО

План

1. Характеристика форм виховання в ЗВО.
2. Класифікація форм виховання.
3. Підходи до впровадження форм виховання у педагогічному ЗВО.

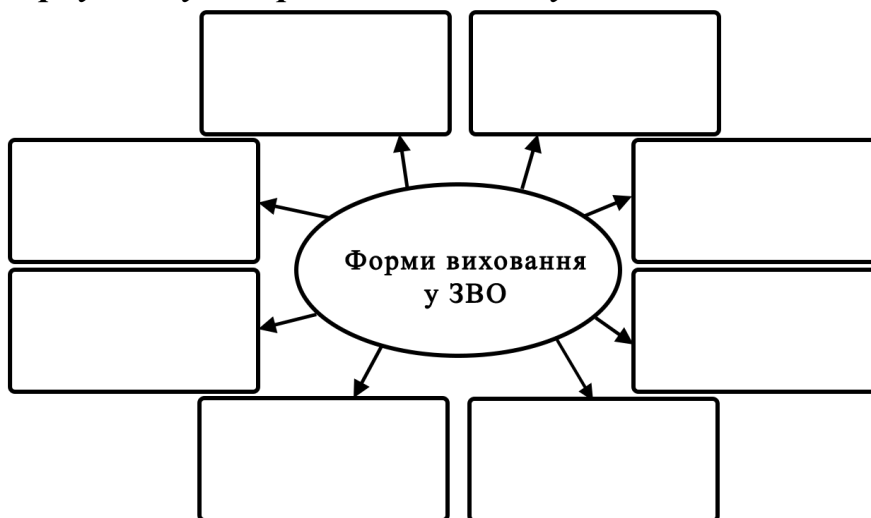
Ключові поняття

Назва поняття	Характеристика поняття
Форми виховання	варіанти організації конкретного виховного процесу
Виховна справа	система (не одноразовий акт) ідейно та організаційно оформленої взаємодії педагогів та вихованців, що є частиною загального плану виховної роботи, спрямованої на створення позитивного виховного середовища, формування ціннісних установок та творчий саморозвиток особистості.
Етапи виховної справи	1) визначення мети й завдань (аналіз ситуації, формування домінуючої і допоміжних виховних завдань); 2) планування; 3) організація і підготовка; 4) безпосередня організація справи; 5) аналіз досягнутих результатів.

1. Скласти план навчально-пізнавальної діяльності в ході вивчення теми «Форми виховання у ЗВО».

2. Скласти опорну схему «Форми виховання у ЗВО».

6. Навести приклади традиційних форм виховання студентів у педагогічному ЗВО.

7. Навести приклади групових форм виховання студентів у ЗВО.

8. Описати фактори вибору форми виховання у ЗВО.

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____
- 5) _____
- 6) _____
- 7) _____

9. Заповнити таблицю.

Забезпечення суб'єктності студента у процесі виховання

№ з/п	Педагогічні умови забезпечення суб'єктності студента	Форми роботи	Прояви суб'єктності студента
1			
2			
3			
4			

☞ Тема 2.5. Виховна робота наставника академічної групи

План

1. Загальна характеристика діяльності наставника академічної групи.
2. Функції й зміст діяльності наставника.
3. Особливості діяльності наставника в залежності від віку студентів і курсу.
4. Планування виховної роботи наставника куратора академічної групи.
5. Критерії ефективності роботи наставника.
6. Етапи становлення студентської групи.

Ключові поняття

Назва поняття	Характеристика поняття
Інститут наставництва	управлінська ланка, яка взаємодіє з іншими у системі позааудиторної виховної роботи і забезпечує її організацію на рівні студентської академічної групи.
Результат діяльності наставника	набуття молодого людиною соціального досвіду поведінки, формування національної самосвідомості, ціннісних орієнтацій і розвиток індивідуальних якостей особистості.
Стадійність розвитку колективу	вираження внутрішньої діалектики його становлення, в основу якої покладено рівень взаємовідносин між педагогом і вихованцями, між членами колективу зокрема.

1. Скласти план навчально-пізнавальної діяльності в ході вивчення теми «Виховна робота наставника академічної групи».

2. Записати компоненти виховної діяльності наставника академічної групи.

3. Скласти схему «Функції наставника академічної групи».

4. Охарактеризувати вплив реалізації принципу гуманізації в роботі наставника на формування моральних цінностей у студентів.

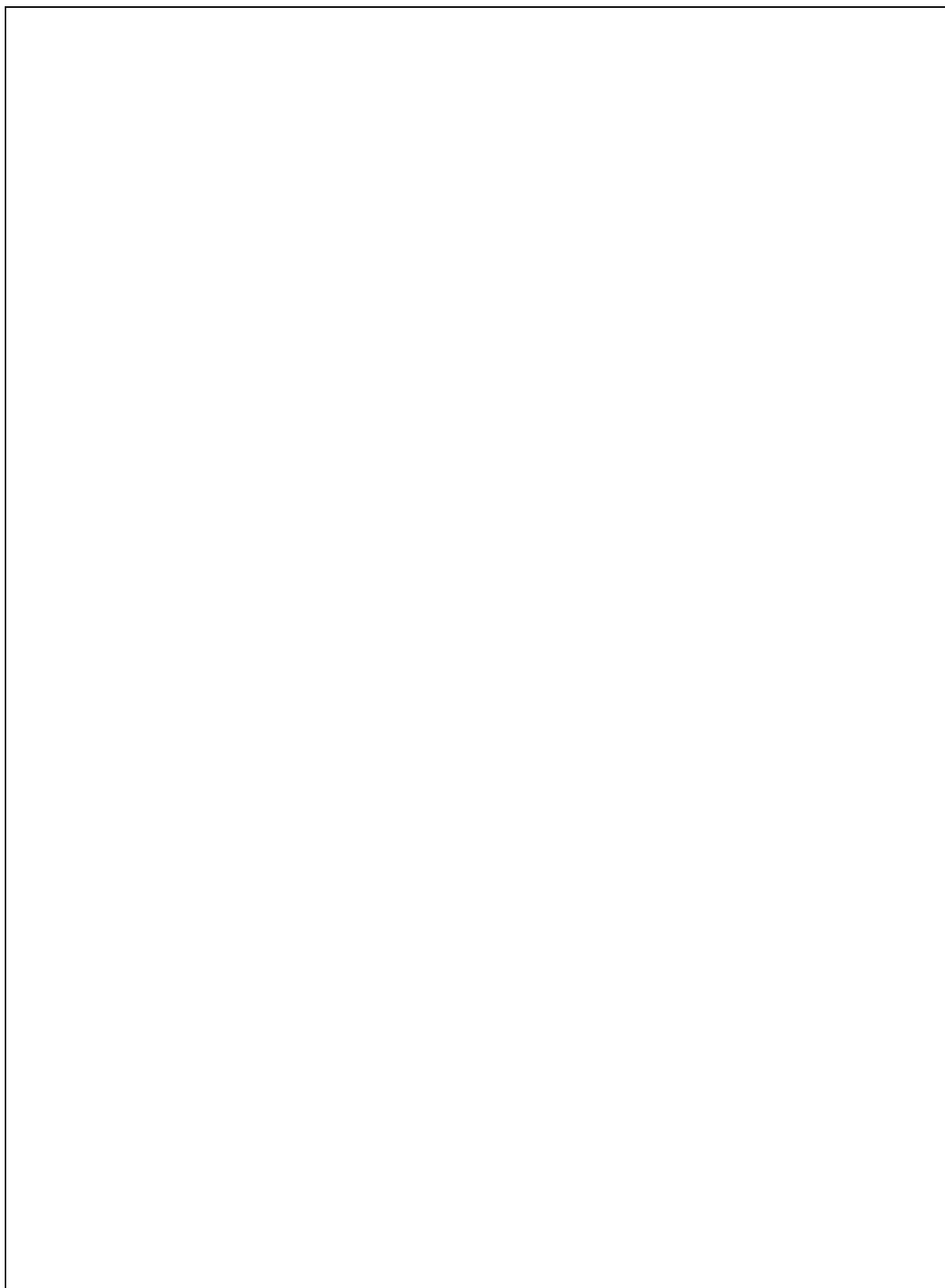
5. Сформулювати рекомендації для наставника із забезпечення стресостійкості в майбутніх фахівців в процесі формування студентського колективу.

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____
- 5) _____
- 6) _____

6. Описати інноваційні підходи до організації виховної роботи наставника зі студентською молоддю.

7. Скласти опорну схему.

Характеристика становлення студентської групи

8. Скласти «Педагогічний портрет наставника академічної групи».

9. Скласти орієнтовний перелік тем кураторських годин зі студентами-першокурсниками педагогічного ЗВО в умовах сучасних викликів.

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____

10. Заповнити таблицю.

Робота наставника академічної групи зі студентами-першокурсниками

№ з/п	Завдання роботи наставника	Методи роботи наставника	Форми роботи наставника
1			
2			
3			
4			
5			
6			

Тема 2.6. Наукові засади управління ЗВО

План

1. Загальні засади управління у галузі вищої освіти.
2. Система управління закладом вищої освіти.
3. Теоретичні основи моніторингу управління якістю навчального процесу ЗВО.
4. Внутрішня система забезпечення якості освіти у ЗВО.
5. Автономія ЗВО.

Ключові поняття

Назва поняття	Характеристика поняття
Внутрішнє середовище ЗВО	сукупність складових освітньої системи і взаємозв'язків між ними, що систематично підлягають контролю з боку адміністрації та корегуванню з боку кадрового складу відповідно до сучасних тенденцій розвитку вищої освіти.
Управління інноваційним розвитком педагогічного ЗВО	діяльність управлінської підсистеми, що спрямована на формування концепції гармонізованого керування освітньою системою ЗВО, впровадження програм розвитку ЗВО з урахуванням умов внутрішнього та зовнішнього середовищ і веде до набуття ЗВО таких ознак, як: інноваційність, прогностичність, стратегічність, ефективність, цілеспрямованість, забезпечення високої якості та регулярного зворотного зв'язку.
Вчена рада	колегіальний орган управління закладу вищої освіти, який утворюється строком на п'ять років, склад якого затверджується наказом керівника закладу вищої освіти протягом п'яти робочих днів з дня закінчення повноважень попереднього складу вченої ради.
Факультет	структурний підрозділ закладу вищої освіти, що об'єднує не менш як три кафедри та/або лабораторії, які в державних і комунальних закладах вищої освіти у сукупності забезпечують підготовку не менше 200 здобувачів вищої освіти денної форми навчання (крім факультетів вищих військових навчальних закладів (закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання), закладів вищої освіти фізичного виховання і спорту, закладів вищої освіти культури та мистецтва).
Кафедра	базовий структурний підрозділ закладу вищої освіти державної (комунальної) форми власності (його філій, інститутів, факультетів), що провадить освітню, методичну та/або наукову діяльність за певною спеціальністю (спеціалізацією) чи міжгалузевою групою спеціальностей, до складу якого входить не менше п'яти науково-педагогічних працівників, для яких кафедра є основним місцем роботи, і не менш як три з них мають науковий ступінь або вчене (почесне) звання.
Студентське самоврядування	право і можливість студентів (курсантів, крім курсантів-військовослужбовців) вирішувати питання навчання і побуту, захисту прав та інтересів студентів, а також брати участь в управлінні закладом вищої освіти.

10. Навести приклади успішної соціалізації студентів через систему студентського самоврядування ЗВО.

1) _____

2) _____

11.*Творче завдання. На думку О. Я. Савченко, вектор педагогічної освіти, спрямовуючись у площину цінностей особистісного розвитку, гуманізму, варіативності і відкритості школи, зумовлює переосмислення певних чинників, зокрема, управлінських рішень.

Визначити, які управлінські рішення в ЗВО сприятимуть ефективному вирішенню завдання підготовки педагога-інноватора?

12. Продовжити речення.

У ході роботи над темою я дізнався (дізналася) _____

У ході роботи над темою я зрозумів (зрозуміла) _____

У ході роботи над темою я навчився (навчилася) _____

6. Визначити умови ефективності інформальної освіти викладача вищої школи.

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____
- 5) _____
- 6) _____

7. Заповнити таблицю.

Характеристика складових діяльності викладача ЗВО

№ з/п	Назва складової	Види робіт
1	Навчально-педагогічна діяльність	
2	Навчально-методична діяльність	
3	Організаційно-методична робота	
4	Робота з виховання студентів	
5	Науково-дослідна робота	

8. Схарактеризувати можливі підходи у допомозі адміністрації ЗВО молодому викладачеві щодо успішної реалізації всіх складових професійної діяльності.

✎ ПІСЛЯМОВА

В останні роки відбуваються інноваційні зміни в освітній галузі України. У ході модернізації вітчизняної системи освіти зростає рівень розвитку педагогіки у сфері вищої освіти. Системно здійснюється пошук та провадження творчих новаторських ідей щодо організації освітнього процесу у закладах вищої освіти.

За сучасних умов необхідно забезпечити вивчення «Педагогіки у сфері вищої освіти» як роботу викладача та студентів в інноваційному режимі. Вирішення поставленого завдання зумовлює теоретико-методологічне переосмислення досягнень педагогіки у сфері вищої освіти, наповнення їх особистісним змістом і цінностями майбутньої професійної діяльності, що актуалізує створення навчальних посібників нового покоління.

У пропонованому виданні укладачами відображено сучасні тенденції та виклики щодо забезпечення якості освітнього процесу у закладах вищої освіти.

Виконання студентами системи завдань кожної теми сприятиме засвоєнню ними всіх компонентів змісту освітнього компонента. У свою чергу, характер запропонованих завдань відповідає вимогам діяльнісного, особистісно-орієнтованого та компетентнісного підходів, що сприятиме організації парітетної взаємодії викладача й майбутніх фахівців і зростанню якості професійної підготовки студентів у процесі їх ступеневої підготовки.

Представлені у навчально-методичному посібнику матеріали сприяють систематизації в здобувачів вищої освіти наукових знань із педагогіки у сфері вищої освіти, спонукають їх ґрунтовно та різнобічно аналізувати сучасні освітні тенденції, що, в свою чергу, сприяє поступовому набуттю ними суб'єктивного досвіду та зміні стану сформованості професійної компетентності до максимально можливого рівня в конкретних умовах.

☞ РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Нормативні та допоміжні документи

(закони, постанови, рішення, положення, стратегії, стандарти тощо)

1. Державна національна програма «Освіта : Україна XXI ст.». Київ, 1993. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-п#Text> (дата звернення: 07.08.2022).
2. Кодекс академічної доброчесності Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради URL:http://www.hgpa.kharkov.com/wp-content/uploads/2019/normatyvni/kodeks_acad.pdf (дата звернення: 11.08.2022)
3. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України : Наказ Міністерства освіти і науки України 06.06.2022 № 527. URL: <https://drive.google.com/file/d/1B-dJsxlljilNxfuy3jjq5n4ZVPeo4gZ8/view> (дата звернення: 11.08.2022).
4. Освітньо-професійна програма «Освітні, педагогічні науки» для другого (магістерського) рівня за галуззю знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальність 011Освітні, педагогічні науки : затв. рішенням Вченої ради Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради від 15.06.2022р. протокол № 11. URL : <http://surl.li/ebbwf> (дата звернення: 04.08.2022).
5. Положення про дистанційне навчання: Наказ Міністерства освіти і науки України 25.04.2013 № 466 (редакція від 16.10.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>(дата звернення: 02.08.2022)
6. Положення про дистанційне навчання: затв. рішенням Вченої ради Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради від 22.04.2020 р. протокол № 10. URL : <http://www.hgpa.kharkov.com/wp-content/uploads/2019/normatyvni/dystanciyne.pdf> (дата звернення: 04.08.2022).
7. Положення про державний вищий заклад освіти : постанова Кабінету міністрів України від 05.09.1996 р. № 1074. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1074-96-%D0%BF#Text>(дата звернення: 04.08.2022).
8. Положення про оформлення та розроблення освітньо-професійної програми . URL: http://www.hgpa.kharkov.com/wp-content/uploads/2019/opp/pologennya_opp.pdf (дата звернення: 11.08.2022).
9. Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. URL:http://www.hgpa.kharkov.com/wp-content/uploads/2019/normatyvni/pologennya_practica.pdf(дата звернення: 03.08.2022)
10. Про вищу освіту: Закон України від 01.07. 2014 р. № 1556-VII. (редакція від 01.01.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 10.08.2022).
11. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.07.2018р. № 776. URL:

<https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення: 10.08.2022).

12. Про затвердження професійного стандарту на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти»: Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України (Мінекономіки) від 23.03.2021 р. № 610. URL: https://ru.osvita.ua/doc/files/news/819/81949/610_Vikladachi_zakladiv_vishoyi_osviti.pdf (дата звернення: 04.08.2022).

13. Про освіту : закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/card/2145-19> (дата звернення: 04.08.2022).

14. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки для другого (магістерського) рівня вищої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.05.2021 р. № 520. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti> (дата звернення: 10.08.2022).

15. Стратегія розвитку Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради до 2025р. : схвалено на засіданні Вченої ради від 18.12.2019 р. протокол № 5. URL : <http://surl.li/abrnX> (дата звернення: 10. 08.2022).

16. Стратегія розвитку системи вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>. (дата звернення: 05.08.2022).

Основні

17. Гладуш В. А., Лисенко Г. І. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія : навч. посіб. Дніпропетровськ, 2014. 416 с.

18. Калашнікова Л. М., Жерновникова О. А. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навч. посіб. Харків, 2016. 260 с.

19. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Знання, 2011. 486 с.

20. Методологія науково-педагогічного дослідження: навч.-метод. посібник / уклад. : С. Б. Беляєв, О. В. Молчанюк, М. В. Роганова, А. І. Чаговець, О. І. Онипченко ; Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Харків, 2020. 78 с.

21. Навчально- та науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти : навч.-метод. посіб. для здобувачів вищої освіти освітньо-професійного ступеню (фаховий молодший бакалавр), першого (бакалаврського), другого (магістерського) та третього (освітньо-наукового) рівнів / за заг. ред. І. П Репко; Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Вид. 4-е, випр. і допов. Харків, 2020. 283 с.

22. Національний освітньо-науковий глосарій. Київ: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 524 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/715512/1/Glosariy_Full_Fin.pdf (дата звернення: 09.08.2022).

23. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи : підручник. Львів : Вид-во Львів. політехніки , 2017. 498 с.

24. Основи професійної рефлексії у процесі загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів: навч.-метод. посібник / уклад.: Г. Ф. Пономарьова,

М. О. Андрєєва, О. О. Бабакіна, О. М. Василенко, І. М. Толмачова. Харків: ХГПА, 2019. 90 с.

25. Педагогіка вищої школи: Словник термінів і понять / уклад. : Г. Ф. Пономарьова, І. М. Толмачова. Харків: ТОВ «ДІСА ПЛЮС», 2018. 108 с.

26. Пономарьова Г. Ф. Виховання майбутнього педагога: теорія і практика: монографія. Харків : Ранок, 2014. 405 с.

27. Професійно-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу: навч. посібник/ за ред. І. Л. Холковської. Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2017. 144 с.

28. Серебрянська І. М. Словник-довідник лексики сфери освіти: національно європейська ідентичність : навч. посіб. Суми : Сумський державний університет, 2018. 341 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/65981/1/Serebrianska_slovyk.pdf;jsessionid=25BB15143366640BB29148E4B243051B(дата звернення: 09.08.2022).

29. Словник термінів і понять сучасної освіти / за заг. ред. Л. М. Михайлової. Сєверодонецьк, 2020. 194 с.

30. Стражнікова І. Педагогіка вищої школи: навч.-метод. посібник. Івано-Франківськ: НАІР, 2018. 120 с. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/12016/1/%D0%9F%D0%92%D0%A8%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE-%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf> (дата звернення: 09.08.2022).

31. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи: навч. посібник. Київ : Кондор, 2011. 628 с.

32. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. Київ: Академвидав, 2014. 456 с.

33. Шапран О. І., Новак О. М. Педагогіка вищої школи : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький (Київ.обл.) : Домбровська Я.М., 2018. 280 с.

Допоміжні

34. Андрущенко В. Глобальні тренди розвитку освіти XXI століття. *Вища освіта України*. 2019. № 3. С. 5–14.

35. Беляєв С. Б., Толмачова І. М., Єрьоменко О. А Реалізація академічної доброчесності в роботі зі здобувачами освітнього ступеня магістра. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Сер. 5 : Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2022. Вип. 89. С. 16–21.

36. Вдосконалення викладання у вищій освіті: теорія та практика : монографія / [Калашнікова С., Базелюк Н., Базелюк О. та ін.] ; за наук. ред. С. Калашнікової. Київ : Інститут вищої освіти НАПН України, 2023. 255 с. URL: https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2023/03/Vdoskonal_vykladan_u_VO-IVO-2023-255p.pdf (дата звернення: 30.03.2023).

37. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження. Методологічні поради молодим науковцям. Київ ; Вінниця: Вид-во ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.

38. Довідник користувача ЄКТС 2015. URL: <https://tnpu.edu.ua/include/%D0%94%D0%9E%D0%92%D0%86%D0%94%D0%9D%D0%98%D0%9A%20EKTS2.pdf> (дата звернення: 09.08.2022).
39. Думашівський Я. Є. Дистанційна освіта: переваги, недоліки, перспективи впровадження. *Проблеми та перспективи реалізації та впровадження міждисциплінарних наукових досягнень*: матеріали II Міжнар. наук. конф., м. Київ, 27 серп., 2021 р. / Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця: Європейська наукова платформа, 2021. С. 176–178.
40. Інновації у вищій освіті: глосарій термінів і понять / за ред. І. В. Артёмова. Ужгород: ПП «АУТДОР – ШАРК», 2015. 160 с.
41. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
42. Запитання як освітній інструмент : освітня онлайн-платформа EdEra. URL: <http://blog.ed-era.com/elaborative-interrogation/> (дата звернення: 05.08.2022).
43. Затверджені стандарти вищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/vish-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti> (дата звернення: 09.08.2022)
44. Зразок освітньо-професійної програми. Рекомендації МОН України. URL: <https://pstu.edu/wp-content/uploads/2019/01/%D0%97%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%BA-%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D1%97-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B8-%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%9> (дата звернення: 05.08.2022)
45. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності / упоряд.: В. Бахрушин, Є. Ніколаєв ; Проект сприяння академічній доброчесності в Україні. 2019. 41 с. URL: https://msu.edu.ua/library/wp-content/uploads/2019/11/methods_2019-final.pdf (дата звернення: 04.08.2022).
46. Національна доповідь про стан та перспективи розвитку освіти в Україні (*До 30-річчя незалежності України*): монографія / за заг. ред. В. Г. Кременя; Нац. акад. пед. наук України. Київ: КОНВІ ПРІНТ. URL: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua> (дата звернення: 09.08.2022).
47. Педагогічна конституція Європи. URL: <http://education-ua.org/ua/ekskurs/356-pedagogichna-konstitutsiya-evropi> (дата звернення: 09.08.2022).
48. Петриченко Л. О. Розвиток суб'єктності студентів як результат правового виховання майбутніх фахівців в освітньому процесі ЗВО. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 05. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2020. Вип. 74 (37). С.102–105.
49. Пономарьова Г.Ф. Взаємодія викладача і студента в навчально-виховному процесі педагогічного ВНЗ. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2014, № 45. URL: <http://repo.uipa.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4697/1/6.pdf> (дата звернення: 05.08.2022)
50. Психолого-педагогічна діагностика якості освіти у педагогічному ВНЗ: метод. посібник / за заг. ред. Г. Ф. Пономарьової. Харків, 2015. 380 с.

51. Радчук Г. Освітній діалог як інноваційна гуманітарна технологія професійного становлення особистості у ВНЗ. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2017. Вип. 1. С. 15–21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pptp_2017_1_4. (дата звернення: 05.08.2022)
52. Тернопільська В. І., Коломієць Т. В., Піонтківська І. О. Довідник з виховної роботи зі студентами. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2014. 264 с.
53. Толмачова І. М. Дидактичні аспекти викладання навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності» в педагогічному ВНЗ. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій та загальноосвітній школах*: зб. наук. пр. Київ ; Запоріжжя, 2016. Вип. 50 (103). С.448–454.
54. Сисоева С. О., Козак Л. В. Розвиток дослідницької компетентності викладачів вищої школи: навчальний посібник. Київ. ун-т ім. Б.Грінченка. Київ : ТОВ «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2016. 156 с. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/19333/1/NavchalnijPosibnykKozak%20v4%2B.pdf> (дата звернення: 09.08.2022).
55. *Стійкість для стійких – Як повернути собі спокій*. URL: <https://nus.org.ua/articles/stijkist-dlya-stijkyh-20-korotkyh-video-iz-praktykamy-dlya-ditej-i-doroslyh/> (дата звернення: 05.08.2022)
56. Топузов О. М., Малихін О. В., Опалюк Т. Л. Педагогічна майстерність: розвиток професійно-педагогічної адаптивності та соціальної рефлексії майбутнього вчителя: навч. посібник. Київ: Педагогічна думка, 2018. 292 с.
57. Федірчик Т. Д. Розвиток педагогічного професіоналізму молодого викладача вищої школи (теоретико-методичний аспект) : монографія. Чернівці : Чернів. нац. ун-т, 2015. 448 с.
58. Харківська А. А. Теоретичні та методичні засади управління інноваційним розвитком вищого навчального педагогічного закладу : монографія. Харків : КЗ «ХГПА» ХОР, 2011. 364 с.
59. Хрестоматія з педагогіки вищої школи : навч. посібник/ за заг. ред. В. І. Лозової. Харків : Віровець А. П. «Апостроф», 2011. 408 с.
60. Цільмак О. М. Педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу: підручник. Одеса: ОДУВС, 2017. 124 с.
61. Що таке «Вікна мобільності» і як їх впровадити в освітній процес? URL: https://tka.hu/docs/palyazatok/guide-to-the-introduction-of-mobility-windows.pdf?fbclid=IwAR3P8mmZDh3WHsXgbtdp59aBWj2CT2t0um9Ii9Sg-bZeCn_zgaCaqCcfU2o (дата звернення: 05.08.2022)
62. Як навчатися ефективно: інструкція: освітня онлайн-платформа EdEra. URL: <http://blog.ed-era.com/effective-studying/> (дата звернення: 05.08.2022)
63. Academic integrity – LibGuides at La Trobe University. URL: <https://latrobe.libguides.com/academic-integrity> (дата звернення: 10.08.2022).
64. Avoiding Plagiarism, Self-plagiarism, and Other Questionable Writing Practices: A Guide to Ethical Writing. URL: <https://ori.hhs.gov/avoiding-plagiarism-self-plagiarism-and-other-questionable-writing-practices-guide-ethical-writing> (дата звернення 10.08.2022).

Відео

65. «Компетенція» та «компетентність». У чому різниця? URL : <https://www.youtube.com/watch?v=NHHd-7UIMGo&t=5s> (дата звернення: 10.08.2022).
66. Критичне мислення. Як його розвинути? URL : <https://www.youtube.com/watch?v=JqW8wlpBjBI> (дата звернення: 10.08.2022).
67. «Що таке «HardSkills» і «SoftSkills»?». URL : https://www.youtube.com/watch?v=25uqA6GN_Fs (дата звернення: 10.08.2022).

Інформаційні ресурси

№ з/п	Найменування ресурсу	Адреса ресурсу
1	Міністерство освіти і науки України	http://www.mon.gov.ua
2	Державна служба якості освіти України	https://sqe.gov.ua/
3	Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти	https://naqa.gov.ua/
4	Національна академія педагогічних наук України	https://naps.gov.ua/
5	Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського	http://www.nbuv.gov.ua
6	Державна освітянська бібліотека України	http://www.edu-ua.net/library
7	Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського	http://dnpb.gov.ua/ua/
8	Харківська державна наукова бібліотека імені В.Г. Короленка	https://korolenko.kharkov.com/
9	КЗ «ХГПА»	http://www.hgpa.kharkov.com/
10	Національний репозитарій	https://nrat.ukrintei.ua/pro-naczionalnyj-repozytarij/
11	Перелік наукових фахових видань України	https://mon.gov.ua/ua/nauka/nauka/atestaciya-kadriv-vishoyi-kvalifikaciyi/naukovi-fahovi-vidannya
12	Scopus	https://www.scopus.com/freelookup/form/author.uri
13	Web of science	https://access.clarivate.com/login?app=wwwos&alternative=true&shibShireURL=https://www.webofknowledge.com/2F%2Fwww.webofknowledge.com%2F%3Fauth%3DShibboleth&shibReturnURL=https://www.webofknowledge.com/2F&roaming=true
14	Erasmus+ Regulation	http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1288&qid=1395671967554
15	Освітня онлайн-платформа EdEra	https://www.ed-era.com/books/
16	Освітня онлайн-платформа Prometheus	https://prometheus.org.ua/
17	Силабуси, програми, методичні рекомендації	http://www.allianceforchildhood.eu/files/Improving_the_quality_of_Childhood_Vol_7/QOC%20V7%20CH06%20DEF%20WEB.pdf https://odaba.edu.ua/upload/files/Silabus_VK2_pedagogika_1.pdf http://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2020/07/ok-1_7-silabus-osnovi-pedagogiki.pdf

Навчальне видання

ПЕДАГОГІКА У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Робочий зошит

Укладачі:

Пономарьова Галина Федорівна

Толмачова Ірина Миколаївна